

ДИНАМІКА РЕФЛЕКСІЇ ОСОБИСТІСНОЇ ЯКОСТІ «ТАКТОВНИЙ» У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Гуменчук Христина

студентка 4 курсу соціально-
психологічного факультету

Науковий керівник:

кандидат психологічних наук,
доцент **Н.О.Никончук**

Молодший шкільний вік є дуже важливим періодом у житті дітей. Специфіка його в тому, що він характеризується провідною діяльністю – учінням. Спілкування з вчителем і ровесниками несе особливу цінність, адже діти переходить на новий рівень – рівень самопізнання. Для молодших школярів стає важливою думка оточуючих, визнання з боку референтних осіб. Діти прагнуть бути першими в різних видах діяльності, вчать аналізувати свої дії, вчинки, негативні та позитивні якості. Рефлексія стає важливим компонентом формування особистості учнів початкових класів.

Вагомий внесок в розробку питання рефлексії у молодшому шкільному віці зробили І.М.Семенов, В.І. Слободчиков, С.Ю. Степанов, Г.А. Цукерман та інші автори. Дослідники розглядали рефлексію як усвідомлення молодшими школярами власних мисленнєвих дій під час вирішення завдань [1].

У молодшому шкільному віці інтенсивних змін зазнає рефлексія особистісних якостей. На думку Н.О.Никончук, у згаданий віковий період особистісні риси існують у формі інтерпсихічного, а завдяки розвитку рефлексії поступово переходять у форму інтрапсихічного. Словниковий запас дітей інтенсивно збагачується прикметниками, що позначають риси та якості людини [2].

Досі питання динаміки рефлексії окремих особистісних якостей учнів молодшого шкільного віку залишається не достатньо вивченим.

Мета нашого дослідження – вивчити динаміку рефлексії особистісної якості «тактовний» у молодшому шкільному віці.

Ми зробили припущення, що учні 3–4 класів мають вищий рівень рефлексії особистісної якості «тактовний», ніж учні 1–2 класів.

Для дослідження динаміки рефлексії особистісної якості «тактовний» у молодшому шкільному віці ми побудували авторський опитувальник. Діагностичний інструмент був розроблений з опорою на методику вивчення динаміки здібностей (МВДЗ) О.Л. Музики [3].

Вибірку склали 60 осіб віком від 6 до 10 років (по 15 учнів 1, 2, 3 та 4 класів).

Аналіз результатів дослідження показав, що кількість особистісних характеристик, які відомі дітям, з віком зростає. Учні 1 класу виокремили 47 особистісних якостей. Другокласники назвали 76 якостей. Учні 3 та 4 класу згадали 83 і 91 особистісну якість.

З віком збільшується й кількість особистісних характеристик, які учні початкових класів використовують для опису самих себе. Учні 1 класу назвали 25 особистісних характеристик. Другокласники виокремили 39 якостей. Учні 3 класу і 4 класу виокремили 48 та 51 особистісну характеристику. Найчастіше для опису самих себе діти використовують такі якості: «добрий», «розумний», «красивий», «дружелюбний», «веселий».

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що молодші школярі якість «тактовний» поряд з іншими особистісними характеристиками самостійно не згадують. Однак під час бесіди з дослідником більшість учнів початкових класів (65%) спробували пояснити, що означає ця характеристика. Частина досліджуваних (60%) зазначили, що якість «тактовний» їм притаманна.

Було встановлено, що кількість школярів, які роблять спроби пояснити значення особистісної якості «тактовний», з 1 по 4 клас зростає. Тлумачення згаданої характеристики запропонували 13% другокласників, 53% третьокласників та 73% учнів 4 класу (рис. 1). Жоден першокласник таке завданням виконати не зміг.

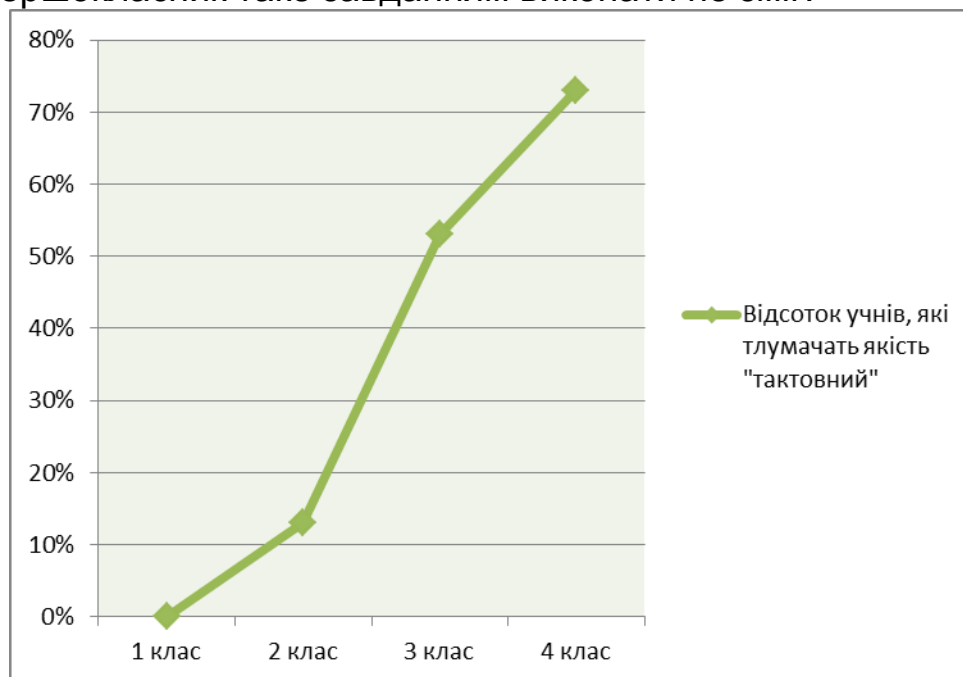

Рис. 1. Динаміка тлумачення особистісної якості «тактовний» у молодшому шкільному віці

Більшість тлумачень, які пропонують діти, узгоджуються із загальноприйнятим тлумаченням: «Тактовна людина – це толерантна, весела, добра, вихована», «та, яка вміє замовчати, коли треба, не вставить свої п'ять копійок, тихо себе поводить», «та, яка думає, як зробити гарний вчинок». Разом з тим зустрічаються і помилкові тлумачення: «Тактовна людина – це та, яка завжди каже Так», «така, яка все розраховує, приходить вчасно, вміє економити», «та, яка все диктує».

Виявилося, що середній показник рівня розвитку особистісної якості «тактовний» з 1 по 4 клас зменшується. В першокласників згаданий показник складає 5,6 балів, в учнів 2 класу – 6 балів, в третьокласників та четвертокласників – 5 та 4 бали відповідно. Такі результати свідчать про зростання рівня критичності дітей.

Перспективи дослідження полягають у вивченні особливостей рефлексії особистісної якості «тактовний» тих учнів, які виховуються в сім'ї одні, і тих, які виховуються разом з братами та сестрами.

Список використаних джерел

1. Давыдов В.А., Слободчиков В.И., Цукарман Г.А. Младший школьник как субъект учебной деятельности // Вопросы психологии. – 1992. – № 3-4. – С. 14-19.
2. Никончук Н.О. Розвиток рефлексії особистісних якостей у молодшому шкільному віці // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 97-102.
3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О.Моляко, О.Л.Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ САМООЦІНКИ ТА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІВ

Гуменюк Анастасія

студентка 3 курсу соціально-психологічного факультету

Науковий керівник:

доцент кафедри соціальної та практичної психології **О.В. Мазяр**

Самооцінка є важливим фактором становлення особистості студента. Правильно сформована самооцінка виступає не просто як